

SZAKIRODALOM.

QZ IPARMŰVÉSZET KÖNYVE.

A M. Iparművészeti Társulat körében régóta hiányát érzik oly rendszeres kézikönyvnek, a mely alaposan tájékoztatná a művelt közönséget az iparművészet sokféle ágában. Végre 1895. évben, Ráth György, a társulat elnöke, engedve a választmány óhajának, elvállalta a mű szerkesztését s ismert lelkesedésével nyomban hozzáfogott az előmunkálatokhoz. Az eredeti program szerint harminc íves kézikönyvről volt szó, de csakhamar kitűnt, hogy ebben a terjedelemben nem lehet közzéadni azt a jobbára eredeti kutatások révén beszerzett rendkívüli becses anyagot, a melyet a mű munkatársai a fáradhatlan szerkesztővel együtt összegyűjtöttek. Hozzájárult még, hogy az iparművészet köre, párhuzamosan a közönség fokozódó érdeklődésével, folytonosan tágult s a nemzetek művészeti életében mindinkább előtérbe került. Ezért az eredeti programot csakhamar kibővítették, úgy, hogy a mű most egy kötet helyett három kötetben s 30 ív helyett 90 ívnyi terjedelemben jelenik meg. Többféle, nem csekély akadály leküzdése után a társulattal szövetkezett Athenaeum r.-t., mint a díszmű áldozatkész kiadója, közre adhatja az Iparművészet Könyvének első kötetét. A világirodalomban úgyszólván páratlanul álló e nagyszabású munkának prospektusát e füzethez csatoljuk s fenntartjuk magunknak, hogy a művet legközelebb behatóan ismertessük. Most csak utalunk választmányunknak arra a határozatára, amely szerint az Athenaeummal kötött szerződésünk alapján a társulat tagjai (feltéve, hogy tagsági kötelezettségeiknek eleget tettek) a művet díszkötésben, kötetenkint 16 korona bolti ár helyett, 11 koronáért kaphatják. A csomagolásért és a postán való küldésért külön 90 fillér fizetendő. Megrendeléseket elfogad az iparművészeti társulat titkári hivatala.

DIVALD KORNÉL. A SÁROSPATAKI VÁR. Ötven képpel. Budapest, 1902. (Kapható szerzőnél, IX. Üllői-út 21.) Ára 3 korona.

Folyóiratunk olvasói előtt e szerző már nem ismeretlen. Nemcsak szakcikkei révén, hanem mivel mindannyiszor hírt adtunk róla irodalmi rovatunkban, valányszor egy-egy művészettörténelmi

munkája a könyvpiacra megjelent. Csak az utolsó két évben is öt nagyobb munkával ajándékozott meg bennünket. Kezdve a felsőmagyarországi renaissance építészetén, megírta a Művészettörténelmi Korrajzok két kötetét, a régi Buda és Pest művészetét a középkorban és Budapest művészete a török hódoltság előtt című műveit.

Ezúttal „a rég letűnt daliás idők egyik beszédes emlékének” át kalauzol bennünket Divald. A sárospataki vár történetét, annak lakótornyát és díszeit, továbbá a vár renaissancekori épületnéyszögét, a vár oszlopos folyosóját s az épületnéyszög díszítését, meg a XVI. századbeli erődítményeket, ezek hadi felszereléseit, végül pedig az egészre vonatkozó történelmi adatokat, a XVI. századtól napjainkig, tárja fel előttünk.

A sárospataki vár multja az Árpádok koráig nyúlik vissza. Lakótornya már a XIII. század első felében állott, s azon körülmény folytán, hogy ez meglehetősen épségben maradt ránk, világos dokumentumul szolgál arra nézve, hogy méretei és belső elrendezése dolgában külföldön is ritkítja párját. Igaz ugyan, hogy a lakótorny jó részét a XVI. században gyökeresen átalakították, de a földszintje, a melyet akkor körös-körül föltöltöttek volt, ment maradt az átalakítástól s a maga eredeti képét mutatja. Rendkívül érdekes ez a föld alá került rész, különösen pedig annak védelmi művei. A védő folyosók a földszint két helyiségét határolják, a hol a torony falait egymás mellett 2—3—4-es ágú lőrészek egész sora töri át. Ilyen lőrészek, tömegebben, Patakon kívül sehol sem maradtak ránk. A lakótornyot a XVI. század első felében Perényi Péter újból díszítette, melynek gyönyörű reneszánsz faragványait, a kőfaragó-jelek után ítélve, magyar mester készítette. Bizonyára azonban olaszok is vettek részt az építésben, az itt-ott felcsillámló velencei izlés elárulja készítőjüket. Az egyik szárnyon loggiás folyosó húzódik, szép kikapcsolással, a mely épületszárnyat építetője után Perényi-szárnynak nevezik, s belseje tele van értékes becsű kőfaragványokkal. Az épület négy szárnya közül az egyiknek sarkában áll a lakótorny, másik két szárnya a XIX-ik században szenvedett sok változtatást, míg a negyedik szárny a XVII-ből épségben maradt ránk, ez utóbbinak legszebb részlete az úgynevezett Loránffy Zsuzsánna-erkély. Mindebben a keretben a szerző szám-

talán kisebb történeti adatokat halmoz fel, az ő páratlanul szorgalmas anyaggyűjtésével, a melyet a hazai művészet történelmi irodalom kedvelői bizonyára örömmel fognak fogadni.

WIEGAND EDE „Bútorok“, *Lyka Károly előszavával, Budapest, a M. Iparművészeti Társulat kiadása 1902. Negyven 20×22 cm. nagyságú lap. Ára 6 korona.* Bajos dolog a Társulat lapjában a Társulat kiadásában megjelenő művet elfogulatlanul ismertetni; ha elfogulatlan is a bírálat, kevés olvasó veszi annak. Ezért a most megjelent mű jellemzésére ide igatjuk jeles esztétikusunknak, Lyka Károlynak, a műhöz irt magvas előszavának következő sorait: „A figyelmes tanulmányozó észre fogja venni, hogy az első szó a szerkezeté: minden bútor darab világosan elmondja, hogy miképpen keletkezett, mi tartja össze, hogyan kapcsolódnak formái egy egészhez. Egy keresztfa, egy lécszem felesleges itt: segíti valamennyi a bútort, hogy híven megfeleljen a feladatának. Semmi lim-lom párkány, oszlop s más efféle: csak bútortagok jutnak szóhoz, de nem épület-tagok. Minden szépség három forrásból származik itt: a szerkezet világos beszédességéből, az anyag jellemének kidomborításából, a vonalak finom hajlásából és arányaiból. Hiba volna ugyanis hinni, hogy egy bútort csak az esztergályos vagy a faragó fogásai tehetik széppé. A szerkezet maga, ha logikus, találó, nem rejtőzködő, ép oly forrása a szépségnek, mint bármily furfangos dísz.

Csak hogy maga a puszta szerkezet száraz váz maradna, ha a bútoralkotó művész nem juttatná érvényre még az anyag veleszületett szépségeit is. Idáig jutni azonban nem csekély feladat. Tökéletesen ismerni kell az anyagot, annak rejtett tulajdonságait, tartó és hordozó energiáját.

Ezt az iskolát végigjárta Wiegand.

Persze, minden munka holt munka marad, ha csupán gondolaton alapul s nem érzik meg rajta az önkénytelen invenció frissesége. A legszebb elvek követése sem elég ahhoz, hogy valaki igazában művészi munkát alkosson. Oly finomságokra kell még a tervelőknek bukkannia, mint a milyeneket például ezeken a bútorokon látunk, a hol az egyes részek nagysága, a színek játéka, a vonalak ritmusa szerencsésen egyesül a bútor praktikus rendeltetésével. Hány-

féle módon oldja meg effajta feladatait Wiegand, azt e könyvben világosan meg látja a közönség: egy-egy szekrény, egy-egy asztal hányféle formában jelenik meg, mennyi változatban áll elénk, mégis mindig egy és ugyanazon művészi felfogás bélyegét hordva magán. Talán ezért a fontos jellemvonásért szeretik és becsülik munkáit nemcsak nálunk, hanem a művészi ipar nagy külföldi központjain is. S szeretnők, ha e siker tanulságát a bátortalanabb tervelők oly értelemben vonnák le, hogy igazán érdemes munkát csak oly művész alkothat, a ki egészen a maga lábán jár.

Még valamire utalhatunk, a mi talán a rajzok szemlélőjének figyelmét könnyen elkerülheti: e bútorok elmés tereiosztására. E szekrények, polcok, asztalok nem rejtenek magukban holt helyet: minden föl van használva, minden tereske feladatot kap és használható értéket képvisel. Egy-egy ilyen bútor azzal lepi meg a gazdáját, hogy sokkal több helyet ad neki, mint a mennyt ígér. Fiókok, fülkék, polcocskák sorakoznak egymás mellé, olykor szinte elbujva, egymáshoz simulva. Az elegánsan egyszerű szerkezet bő teret ad a helykihasználásának: Wiegand sokszor a legnagyobb furfanggal varázsol újabb s újabb praktikus rejtőhelyeket egy egészen jámbor képű bútor darabba.

Egészben véve egy széles jellemvonás vonul át mind e tervekben: kevéssel eleget adni. E tervek sarkpontja az izlés, a gyakorlatiasság. Művészi hatásuk pedig kizárólag a vonalak vezetésén, a formák őszinteségén alapul.

Mivelhogy e bútorok egészen Wiegand egyéniségében gyökereznek, teljesen rájuk illik a „modern“ jelző. Fontos dolog, hogy ezek az elvek érvényesüljenek, s elismeréssel adózunk a közoktatási kormányoknak, hogy ezeknek a rajzoknak kiadását lehetővé tette.

RED W. MODERNES KUNST-GEWERBE. 8° 128 l. *Kiadja Heitz E. Strassburgban. Ára 3 korona.*

Ez a könyvecske a kiadónak „Az új idők művészetéből“ nevű sorozatnak hatodik. Vegyes tartalommal kapja az olvasó e sorozatban az újabb irányú művészetet tárgyaló és jó íróktól való olvasmányait. Csak olvasmányok ezek és a művészetnek jó értelemben való népszerűsítésére szolgálnak; és mondhatni, hogy ezt a célt jól szolgálják. A ki ezeket a könyveket — a melyek termé-

szetesen nem egyforma értékűek — el-olvasta, az okvetlenül világosabban lát nem egy újabb művészeti jelenség kérdésében. Megecsik, hogy a szerzők egy-némelyike itt-ott elveti a súlykot és kijelentéseivel vagy következtetéseivel meglepi az olvasót; de ez csak kivétel; és az olyan könyvet, mint például Rüttenauernek „Maler Poeten“ könyvét, a melyben H. Thoma, A. Feuerbach, A. Böcklin, Klinger, Puvis de Chavannes és G. Moreau nyernek méltatást, mindenki

Scott-ról a cikkek olvasása után valószínűleg alaposabban fog gondolkodni nem egy olvasó. H. Van de Veldevel kiválóképen foglalkozik. Ir aztán egy hosszabb fejezetet a német műiparról; egyet Franciaországról és Amerikáról, és ebben azoknak különböző művészi szelleméről és mestereiről. Befejezi végül könyvét két bécsi építészszel: O. Wagner és I. M. Olbrich méltatásával.

Cs. Gy.

NAGYSALLÓI TORNÁCOS PARASZTHÁZ.

megelégedéssel teszi le kezéből. Ilyen jó a W. Fred-nek a praeraphaelitákról szóló könyve is; és ajánlható még az említett Rüttenauer-nek „Symbolische Kunst“ kötete és egy másik: „Kunst u. Handwerk“ kötete is.

A „Modernes Kunstgewerbe“ kötet, a mely olvasóinkat közelebről érdekli, szinte ilyen jobb fajta könyv. Egy egész sor érdekes témát választott az író, és fejtegetéseiben szívesen követi őt az ember. Talán nem mindenkinek nyeri meg tetszését, a mit az „Interieur“-ről mond; de kétségtelen, hogy az, a mit mond, azt érdemes meghallgatni. Walter Crane-ről szintén a maga nyelvén szól hozzánk. A belső berendezés két angol mesteréről, C. R. Ashbee-ről és M. H. Baillie-

PARASZTHÁZAK. A magy. mérnök- és építészegylet nagy munkában kiadja a vallás- és közoktatásügyi minisztérium támogatásával a magyarországi parasztházak tipikus alakjait. A parasztházak tanulmányozásával és felmérésével Csányi Károly és Kertész Róbert építőművészeket bízta meg. Csányi Károly eddig Nógrád- és Bars megyében járt előzetes tanulmányok céljából. Fölvételeiből ez alkalommal egy érdekes nagy-sallói tornác ház képét mutatjuk be. Ez a tornác — a parasztok magyarázata szerint — tűzvész alkalmával a beégés ellen nyújt biztosítékot, mert a tűznek az ajtón való behatolását megakadályozza.